

Quis custodiet ipsos custodes?

Én, Brodarics István, II. Lajos Magyarország és Csehország királyának kancellárja, e naplót annak érdekében vetem papírra, hogy feljegyezzem mindazon terheket és eseményeket, melyek az Úr 1526. esztendejében királyomra és az őt szolgálókra nehezednek, s megőrizhessem azokat a majdani utókor számára.

1526. március 2.

Az udvarban immár hetek óta nyugtalan s feszült a hangulat. A török hada útra még nem kelt, de keserves, aggodalmat szaporító hírek szüntelen gyarapodván érkeznek a Szultán készülődédéről. Ófelsége, Lajos király parancsára ma is több levelet fogalmaztam, melyeket az Őszentségének és a német-római császárnak küldünk segítség reményében. A tanácskozások hosszúra nyúlnak, ám döntés igen kevés születik. Pénz nincs elegendő, nagyurak visszakoznak s az egyes társadalmi osztályok közt oly nagy a gyűlölség. Attól tartok, hogy míg mi válaszokra várva várunk az időnk csak fogy, és ellenünk dolgozik.

1526. március 5.

A minap az Őszentsége budai követének, Antonio Giovanni da Burgio levele Jacopo Sadoletto számára jutott kezembe a másolásra nekem átadott iratok sorában s igen bajló gyanút keltő híreket olvastam hazánkkal szembe. A tudósítás arról adott számot, hogy a Szultán hadseregében nagyvezír szerepét Bali bégtől Ibrahim vette át. E hír tudatában Krisztusban fő tisztelendő atyánk, Tomori Pál kalocsai és bácsi érsek tárgyalásokba kezdett Behram csausszal, és lengyel követekkel miszerint íródjék egy békekötési egyezmény Lajos király és a Szultán között. Továbbá Őszentségétől engedményt kért, hogy a Török portyák által megözvegyült keresztények újrarahasodhassanak. A levélben az Őszentsége Károly Császárt a mi urunk fennséges sógorát Magyarország megsegítésére inti. Fohászkodom az Úrhoz, hogy adjon tisztánlátást s bölcsességet Károly császárnak, s ne hagyja a keresztény hit védőbástyáját segítség nélkül.

1526. március 25.

Az előző bejegyzésem óta három hét alatt csak nem félszáz levelezés fordult meg a levélkamrában. Királyom a minap levelet íratott vélem VIII. Henrik felséges fejedelemhez. Segítségért kérlek, hiszen a török pogány hadakat képtelen leverni a keresztény Magyarország. Lehet hogy Allah seregei hadba lendülnek már a másnap. Ezért esedezik, fenséges keresztény királyom, hogy segédcsapatokat küldjön számunkra. Hiszen nincs más választás. Segédcsapati mellé, VIII. Henrik méltóságtól pénzbeli megsegítésre is számít Lajos királyom. A pénz a gyalogság toborzására szükséges. Továbbá a pénzt a saját követe, avagy embere saját kezűleg ossza szét. Királyom kétségbe esvén könyörögve kérleli a fényes keresztény királyt, hogy ne tegye ki országát eme nagy pusztításnak.

1526. április 7.

A minap a titkos kancellárral volt szerencsém találkozni csakhogy a kancellárúr a késő délutáni órákban már részeges állapotban volt, s elbeszélte nekem, hogy a mainap reggelén levél érkezett az Őszentségéhez Ferdinánd osztrák főhercegtől. A levél azt üzeni, hogy a török pogány seregei napról napra nagyobb veszedelmet jelentenek a keresztény szent országunkra nézve, Magyarországra. A levél további új veszélyeket kínál. Arra kéri az alázatos atyát, hogy a megszokott bölcsességével gondolkozzék a már veszélyben élő Magyarország védelméről, a veszély nagyságáról. Kéri tegye meg azt amit pásztori jóindulattal a szentséges úr megtehet. Továbbá arra kéri az alázatos atyát, hogy buzdítsa a többi fejedelmet azért, hogy ne hagyják el Magyarországot s annak királyát se. Királyom kedélye napról napra szüntelen romlik s az ország állapota is romlik. Nagy uraink saját érdeküket nézik az ország érdekei helyett, társadalmi osztályok közötti széthúzás egyre csak nő és nő. A királyi udvarban is elkezdődött a széthúzás, azt érzem, hogy többek már lemondtak királyunk s országunk jövődjéről.

1526. április 13.

Lajos királyom Őszentségének VII. Kelemennek fogalmaztatott velem hatalmas kétségek közepettén. Őfelsége már a napokban beszélt a titkos tanácson azokról az újdonságokról, amelyeket a törökök ellenünk való készülődéséről megtudott. Most azonban sokkal félelmesebbek és biztosabbak járultak ezekhez, mivel legmegbízhatóbb kémünk egészen biztosan jelenti, hogy a török császár összegyűjtve minden erejét Ázsiából s Európából, ellenünk jön és nem csak azért, hogy betörjön az ország határain, vagy valamelyik tartományt elhódítsa, vagy várat ostromoljon, hanem egyenesen arra törekszik, hogy ezt a mi Magyarországot és Budát, országunk fővárosát elfoglalja. Királyom a korábbiakhoz mérve most tűnik a legjobban reménység-vesztettnek, de ha előttem nem is de a többi udvarnoka előtt igen jól leplezi s továbbra is mindenkit az ország helyreállítására éltet. VII. Kelemen pápától a keresztény közösség egybetartásának indokával kérlek segítséget, más fejedelmek buzdítását s azok észhez térítését. Remélem, hogy szentséges Kelemen Őszentsége kisegít minket és a többi keresztény fejedelem is belátja hogy segítségüket igenis illdomos volna küldeni a számunkra.

1526. április 16:

Henrik király Fővadászmestere egyben kémünk által eljutott hozzánk a hír VIII. Henrik angol király leveléről VII. Kelemen pápához. A levél tartalmát is volt szerencsénk megtudni kémjeinknek köszönhetően s a levél tartalma is oly szerencsés és reményt adó számunkra Magyaroknak. VIII. Henrik király kész segítséget nyújtani számunkra. Az angol király belátta, hogy a török veszély nem csak minket Magyarokat, hanem a kereszténységet is fenyegeti országunk pusztulásával. Anglia földrajzi messzeségét belátja és az ez által korlátozott segítségi lehetőségeket is, de hajlandó áldozatokat hozni és segíteni népünkön. Őszentségét arra kéri, hogy mérje fel a többi keresztény fejedelmek álláspontját is és ha az összefogás valódi lesz készen áll teljes mértékben kisegíteni minket. Királyom szemei e hír hallatán felcsillanának rég láttam ennyi reményt bennük. Remélem a többi keresztény fejedelem is belátja az igazat, azt, hogy ha Magyarország pusztul, akkor a kereszténység is pusztulásra van ítélve. Egy kis remény csóva gyulladt föl a nagy sötétségben mi minket magyarokat borít el.

1526. április 24.

A minap érkezett bár nem teljesen bizonyos hír, hogy a Szultán seregei megindultak. A hír hallatán a királyi tanács arca elkomorult. Őfelsége pár nappal ezelőtt szerzett angol s keresztény uralkodókba vetett reménye nem foszlott szét, de parancsára újabb levelek készülnek a császárnak és az Őszentségének.

1526. április 25.

Királyom újonnan szerzett reményeivel ellentétben Magyarországon a társadalmi helyzetek nem javultak és amint megtudtam ezt mások is így vélik. Antonio Giovanni da Burgio Őszentségének a követe mostanában íródott újabb levele Jacopo Sadoletto Őszentsége titkárának, melyet én velem íratott meg, mivel saját titkára igen súlyos betegséget kapott el a napokban, szemléltette ezt számomra. Levelében ő is hangsúlyozza a napról napra rosszabb és rosszabb híreket a török készülődéséről. Az országunkban fennálló problémákat is igen jól látja, ugyanis ahogy ez az ő levelében is elhangzott, a magyarság nagy része nem készül fel a védelemre, néhány főpapunk próbál védekezni, de ez kevés az országunk megvédéséért. A pápa által kiállított 200 könnyűlovason és ötszáz gyalogoson kívül nincs más védelmünk. A belső megosztottágunkat is felmértén a jobbágyság helyzetét a nemességgel szembe és a főurak egymás elleniségét. Antonio Giovanni da Burgio azt vetíti előre fenyegetésként, hogyha majd a török szabadságot ígérne jobbágyságunknak, akkor egy jobbágylázadás törne ki. Véleménye szerint a hatalmas pénzhányra az egyetlen megoldás az egyházi kincsek felhasználása lehetne. Az országgyűlésen belüli széthúzást kárhóztatja, azt hogy mindenki a saját érdekét nézve a közügyeket félrelöki, erre megfelelő példa Báthori István és Werbőczy István hatalmi harca. Fel nem foghatom hogyan élhet bárki is idehaza kedéjjel az arcán míg hazánk ily borzasztó helyzetben!!!! A levélről nem tudom, hogy beszámoljak-e Királyomnak, attól tartok, hogy a múltkor szerzett kis reményt is kioltaná benne.

1526. május 8.

Az elmúlt kettő hétben csak reménykedtünk a jobb hírekben, és hogy a magyarok végre összefognak, de a jó hírek helyett csak a rosszak halmozódnak. Rómából válasz érkezett. Őszentsége jóindulatról biztosítja Őfelségét, s imákat és közbenjárást ígér, ám had és pénz dolgában csak későbbi intézkedésről szól. E hír hallatán Lajos király arca megfagyott és szótlan maradt majd jött az újabb rossz hír. Tomori Pál kalocsai érsek levele megérkezett Őfelségéhez. Tomori Pál hatalmas veszélyre hívja fel a figyelmet, mivel a török fenyegetés egyre közelebb van és hidjaikat Henderaulban és Fehérváron nemsoká befejezik. Eközben az ország védtelen és megrémült. Kérleli, hogy az országgyűlést ne oszlassák fel, hanem készüljenek együtt a háborúra, és azonnali katonai segítséget kér a határvédelem megerősítéséhez. Panaszodik is, hogy Bakacsi Pál és további hú emberek nem kapnak megfelelő támogatást. Lajos király a levél végéhez ért majd elsápadt és egy szót nem szólt csak nézte a papírt, amin a levél íródott. Életem leghosszabb perceinek tűnt, de néhány minutumnyi síri csönd után megszólalt a tanács előtt és kijelentett, hogy az országgyűlést nem oszlatjuk be, minél hamarabb össze kell fogunk és felkészülnünk.

1526. május 14.

A magyar urak közül sokan még mindig késlekednek, az egyik tanácskozást követi a másik, Egyesek békéről beszélnek, míg mások azonnali hadba vonulást sürgetnek. Királyom fiatal, de mégis olyan terhek nyomják a vállát, amivel sokan nem birkóznának meg még idősebb korban sem.

1526. május 19.

Sajnálatos módon az országgyűlésben a közös érdekek nézése még mindig nem kovácsolódott ki. Sok nagyúr csak akkor hajlandó megjelenni majd harcba állni, ha Lajos király is megesküszik, hogy így tesz majd, és úgy néz ki, hogy Ófelsége engedelmeskedni fog az elvárásoknak, ami számomra nekem nagyon nem tetszik. Az egyik udvarnok mostanában egyre gyanúsabb számomra, minden olyan dologban, ami Szapolyai Jánoshoz az Erdélyi vajda kapcsolódik, folytonosan kérdezősködik, hogy mi lesz akkor, ha Lajos király meghal ki lesz az utód. Nemrég az írókamra körül lesben vala láttam, majd mikor megközelítettem épp érvet cselekményére mondani nem tudott. Ha ez így folytatódik, és esetleg elvesztjük a legfőbb nagy úrunkat akkor biztosan az lészen első szög a mi koporsónkban.

1526. június 1.

Ófelsége a minap levelet írt Sopron városához, hogy a török már megindult ezért nekünk is készülni kell, emiatt Sopron városa adjon a királynak száz gyalogost két ágyúval, szükséges kellékekkel, elegendő lőporral és lovakkal indulván Budára, majd Boldogságos Szűz Mária látogatásának ünnepén Tolna városába érhessenek. Az ilyen nyomorúságos időkben ismerszik meg igazán, hogy ki az ki a szükség óráján is hű marad, s készen áll segítséget nyújtani.

1526. június 21.

Naplóm előző bejegyzése óta csak nem három hét telt el a helyzet egyre rosszabb. Királyom levelet íratott vélem Andrea Gitti velencei dózsához. A levél megemlíti, hogy a törökök szultánja már csak három- vagy négynapi járásra van Nándorfehérvártól s azt, hogy megcsappant erőinkkel nem érünk fel, ezért minden reményünk benne és más keresztény fejedelem segítségében van, de leginkább az övében. Királyom arcán már mindenki látja a kétségbeesettséget már nem tudja rejteni és Andrea Gitti-n kívül nekem sincs már sok reményem.

1526. június 24

Antonio Giovanni da Burgio Őszentsége követe levelében Jacopo Sadoletto Őszentsége titkárának, melyeket már én írok mivel a saját titkára tífuszban hetekkel ezelőtt elhunyt, azt mondja, hogy a török szultán derékhada előtti 50000 léleknyi sereg Belgrádba érkezett, a Száván hidakat vert, s most készül a folyón átkelni. És nem biztos abban, hogy az Ófelsége által megparancsolt határhoz közel eső megyék engedelmeskedni fognak, és nem felkelést indítani. Emellett Lajos király levelet íratott velem Batthyány Ferenc horvát-szlavón bánnak, hogy elrendeli az egyházak arany- és ezüstitárgyait pénzzé tegyék, és Batthyányt felhatalmazza, hogy beszedje, átvegye és kikényszerítse az aranyat s ezüstöt. Királyomtól ez egy igen

Adorján Zalán

Dorka Zénó

Tari Gergely

rendkívüli intézkedés, én magam is megkönnyeztem miközben fogalmaztam a sorokat, igaz a törökök még nincsenek itt, de az ország sorsa egyre megpecsételődni látszik

1526. augusztus 6.

A tegnapi nap kései óráiban megérkezett a hír Budára, miszerint Újlak elesett a török haddal szemben. Eme fejlemény sokszorosára növelte az ország lakóinak mind az itt tartózkodó követek aggodalmát. Mai nap reggelére egy Őszentségei titkárnak címzett levél került a levélkamrába másolás végett, a levelet a Szentszék Budai követe írta. Antonio Giovanni da Burgio írta. A levél elég erős aggodalomra adott okot. A levél a nem kedvező harci helyzetről értesíti a Szentatyát, emellett tudtára adta Lajos királyom pénzügyi támogatási kérelmét. Azonban hozzátette azt is, hogy valóban jó cselekedet volna megsegíteni keresztény testvérét mikor ilyen nehéz helyzetben van, de szerinte már ez se segítene rajta s a magyarokon. Ezt a levelet elolvassván mintha elszállt volna minden jógondolatom, minden hiába volt, ha már a Szentatya se tudna segíteni helyzetünkön, de ekkor megláttam az udvarnokot, aki mindig Szapolyai dolgait intézi az ablakomban, de mire kiértem hűlt nyoma volt. Már tényleg senkiben se lehet megbízni.

1526. augusztus 19.

A minap megint az Őszentsége követének a római pápához íródott levelét kellett lemásolnom. A levél olvasásából bizonyosságot nyert számomra, hogy országom sorsa rohamosan s fékezhetetlenül romlik. Antonio Giovanni da Burgio újabb tudósításában a Szentatyának az áll, hogy Újlak után Eszék is elesett, s a törökök ravasz cseleket használván még a lakosokat is maguk mellé állították. Ennélfogva joggal gondolhatjuk, hogy a Szultán bármely nap átkelhet a Dráván, ha ezt még nem tette meg. Végzetünk egyre közelebb s közelebb ér Budához, már reménykedni se tudunk, az udvarban alig beszél valaki valakivel, fagyos a hangulat akárcsak az emberek arca, de valahogy Szapolyai leveleit intéző udvarnok mindig kitűnik a maga igencsak derültebb hangulatával.

1526. augusztus 25.

Mostan újból Antonio Giovanni da Burgio levelét kellett lemásolnom, amit haza címzett. A leggyorsabb futárral küldött levélből megtudtam, hogy a magyar seregek nagyobb része már Mohács mellett táborozik. Ott van királyom is valamint Krisztusban főtisztelendő atyánk, Tomori Pál kalocsai és bácsi érsek és Szapolyai György a vajda öccse is. Ez utóbbi kettőt választották vala meg a hadak fővezérévé. Ők azonban kicsivel a megválasztásuk után szóváltásba keveredtek és mindketten lemondtak. Ezt csak Őfelsége közbejárásával lehet orvosolni. Eme eseményeket követően Tomori Pál és mintegy tízezer lovas lement a Dráva átkelőjéhez s azt látták, hogy a Szultán 3 hidat vert a folyón és serege csaknem egészét áthozta aznap. Ezután visszamentek a magyar táborba, hiszen tudván a török előrenyomolásáról, Mohács faluja mellett kell megütköznie a török és magyar seregeknek, mégpedig igen hamar. Lajos Királyom seregéből viszont még hiányzott Szapolyai János erdélyi vajda s Batthyány Bán együtt mintegy 25000 embert adó serege. Isten legyen mellettük, hogy idejében Mohács alá érhessenek, és Isten védelmezze Őfelségét a csatában, Jézus nevében Ámen!!